

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

JĘZYK POLSKI – KLASY II- III GIMNAZJUM

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY II

SŁUCHANIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- _ uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- _ podejmuje próby aktywnego uczestniczenia w różnych sytuacjach komunikacyjnych,
- _ dostrzega różnice między informacją, komentarzem i oceną,
- _ posługuje się informacjami zaczerpniętymi z wysłuchanego tekstu, m.in. z wywiadu,
- _ dostrzega językowe i pozajęzykowe środki perswazyjne,
- _ słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzegając środki wyrazu artystycznego i sposoby prezentacji tekstu.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- _ jako aktywny uczestnik różnych sytuacji komunikacyjnych uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- _ odróżnia informację od komentarza i oceny,
- _ wyciąga wnioski i formułuje uogólnienia na podstawie wysłuchanego tekstu, np. wywiadu,
- _ dostrzega w wysłuchanym tekście etyczny wymiar językowych i pozajęzykowych środków perswazyjnych.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Na poziomie podstawowym uczeń:

- _ odczytuje teksty na poziomie dosłownym, podejmuje próby odczytywania ich sensu przenośnego i symbolicznego,
- _ podejmuje próby interpretacji głosowej czytanego tekstu,
- _ zadaje pytania dotyczące przeczytanego tekstu,
- _ określa temat przeczytanego utworu,
- _ wyszukuje cytaty na zadany temat w dłuższej lekturze,
- _ zna termin *satyra* oraz wymienia cechy utworu satyrycznego,
- _ wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- _ nazywa podstawowe środki artystycznego wyrazu w wypowiedzi literackiej,
- _ rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- _ rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- _ zna terminy *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy*, *wiersz wolny*,
- _ rozpoznaje układy rymów,
- _ zauważa w tekście szyk przestawny,
- _ rozpoznaje porównanie homeryckie,
- _ dostrzega związek treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- _ zna cechy gatunkowe legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- _ identyfikuje cechy literatury faktu i powieści autobiograficznej,
- _ zna różnicę między charakterystyką bezpośrednią i pośrednią,
- _ zna elementy budowy noweli,
- _ rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- _ nazywa motywy działania bohaterów,
- _ korzysta ze słowników, a w szczególności ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego,
- _ zna cechy charakterystyczne wywiadu,
- _ zna cechy sentencji, maksymy,
- _ rozumie sens powszechnie znanych prawd filozoficznych,
- _ rozpoznaje w tekście informację, komentarz, opinię,
- _ dostrzega związek między tytułem a treścią artykułu prasowego,
- _ wskazuje językowe i pozajęzykowe środki perswazyj w reklamie telewizyjnej i ulotce,

- _ wskazuje grę słowną w reklamie,
- _ zna cechy filmu dokumentalnego i fabularnego,
- _ podejmuje próby wyjaśnienia elementów symbolicznych dzieła malarskiego,
- _ korzysta z internetu i encyklopedii multimedialnej,
- _ dokonuje wyboru programu telewizyjnego, gry komputerowej, uwzględniając ich wartość poznawczą, kulturalną, etyczną,
- _ dostrzega cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- _ odczytuje teksty na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- _ interpretuje głosowo czytany tekst,
- _ precyzyjnie i trafnie określa temat utworu,
- _ posługuje się wyszukаныmi cytataми na zadany temat w dłuższej lekturze,
- _ posługuje się terminem *satyra*, dostrzega cechy satyry w różnych tekstach,
- _ wykorzystuje różne źródła tekstowe w celu zdobycia informacji, m.in. o miejscowych zabytkach architektonicznych, obyczajach oraz typowych elementach krajobrazu,
- _ określa funkcję środków artystycznych i analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- _ analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- _ posługuje się terminami *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy*, *wiersz wolny*,
- _ rozumie funkcje szyku przestawnego w tekście,
- _ omawia funkcję porównania homeryckiego w tekście poetyckim,
- _ omawia zależność treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- _ wskazuje cechy gatunkowe legendy, podania i przypowieści,
- _ odróżnia cechy dziennika od pamiętnika,
- _ rozróżnia cechy literatury faktu, powieści autobiograficznej i historycznej,
- _ odróżnia w tekście charakterystykę bezpośrednią i pośrednią,
- _ uzasadnia obecność narratora wszechwiedzącego w utworze,
- _ omawia budowę noweli ze szczególnym uwzględnieniem punktu kulminacyjnego i puenty,
- _ omawia budowę dramatu,
- _ uzasadnia działania bohatera literackiego,
- _ wykorzystuje informacje ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego,
- _ wskazuje cechy charakterystyczne wywiadu,
- _ wskazuje cechy charakterystyczne sentencji i maksymy,
- _ odkrywa sens powszechnie znanych prawd filozoficznych i stosuje je w swoich wypowiedziach,
- _ sprawnie wyszukuje informacje podczas pobieżnego czytania,
- _ odróżnia informację od komentarza i oceny, wyjaśnia rolę tytułu i śródtytułu w tekście prasowym,
- _ wyszukuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie,
- _ analizuje i wyjaśnia funkcję gry językowej w reklamie,
- _ odróżnia film dokumentalny od fabularnego,
- _ omawia funkcję ilustracji i interpretuje dzieło malarskie,
- _ omawia cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku.

MÓWIENIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- _ buduje wypowiedź zgodną z tematem, poprawną pod względem kompozycyjnym i językowym,
- _ próbuje dostosować modulację głosu do celu i treści wypowiedzi,
- _ dobiera argumenty odpowiednie do tezy,
- _ podejmuje próby wygłoszenia przemówienia,
- _ uczestniczy w dyskusji,
- _ tworzy tekst zawierający opis postaci, przedmiotu, krajobrazu, sytuacji,
- _ streszcza tekst publicystyczny,
- _ podejmuje próbę samodzielnej charakterystyki oraz autocharakterystyki,
- _ przygotowuje pytania i możliwe odpowiedzi do wywiadu z postacią fikcyjną,
- _ wyraża swoje uczucia, posługując się odpowiednim słownictwem,
- _ dostrzega zjawisko brutalności słownej i manipulacji językowej,
- _ wygłasza fragment prozy z pamięci, próbuje go interpretować głosowo,
- _ uczestniczy we wspólnym omówieniu recytacji i komentuje wypowiedzi kolegów.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- _ posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu (np. uroczystego, parodystycznego, szyderczego),
- _ porządkuje argumenty według ich ważności,
- _ wygłasza przemówienie według stworzonego wcześniej planu, posługuje się figurami retorycznymi,
- _ aktywnie uczestniczy w dyskusji, wyrażając swój stosunek do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców,
- _ tworzy opis o różnej funkcji (opis użytkowy, artystyczny, reklamowy),
- _ posługuje się informacją i odróżnia ją od komentarza,
- _ streszcza tekst publicystyczny według wcześniej przygotowanego planu,
- _ charakteryzuje postać rzeczywistą i fikcyjną,
- _ redaguje autocharakterystykę,
- _ przeprowadza krotki wywiad z postacią fikcyjną (uczeń w roli),
- _ mówi o swoich uczuciach w sytuacjach konfliktowych i symulowanych,
- _ posługuje się cytatem w dyskusji, charakterystyce, opowiadaniu,
- _ reaguje na brutalność słowną i manipulację, dba o kulturę słowa,
- _ interpretuje głosowo tekst wygłaszany z pamięci, omawia recytację i wypowiedzi kolegów z uwzględnieniem zawartości merytorycznej, poprawności językowej i artykulacyjnej.

PISANIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- _ tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- _ redaguje tekst zgodny z tematem, z zachowaniem logicznej kompozycji,
- _ stosuje akapity,
- _ stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną wypowiedzi,
- _ dostosowuje wypowiedź do intencji nadawcy (reklama, informacja, komentarz),
- _ uwzględnia w opisie dzieła sztuki podstawową wiedzę dotyczącą czasu powstania utworu,
- _ w opisie dzieła plastycznego podejmuje próbę wyjaśnienia symbolicznego znaczenia barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- _ opisuje przeżycia wewnętrzne bohatera, charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą,
- _ w rozprawce na temat związany z lekturą przedstawia logiczne argumenty,
- _ próbuje napisać autocharakterystykę, list oficjalny, felieton, recenzję na podstawie lektury lub sytuacji życiowej,
- _ redaguje kartkę z dziennika i pamiętnika,
- _ wypowiada się pisemnie na temat książki, filmu, przedstawienia teatralnego,
- _ sporządza opis bibliograficzny książki,
- _ relacjonuje wydarzenia, np. z zawodów sportowych,
- _ streszcza tekst literacki,
- _ redaguje dedykację i regulamin.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- _ buduje logiczną, spójną i zgodną z tematem wypowiedź, poprawną pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- _ stosując odpowiednie słownictwo, układa tekst reklamy, wypowiedź o charakterze informacji i komentarza,
- _ w opisie dzieła sztuki posługuje się wiedzą dotyczącą czasu jego powstania,
- _ opisując dzieło plastyczne, odkrywa symboliczny sens barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- _ w opowiadaniu twórczym wprowadza elementy świata przedstawionego tworzące realia epoki, w której się toczy akcja,
- _ w opowiadaniu świadomie stosuje opis przeżyć wewnętrznych bohatera oraz charakterystykę postaci dla wyjaśnienia motywów jej postępowania,
- _ redaguje rozprawkę na tematy związane z lekturą, samodzielnie formułuje tezę lub hipotezę, przedstawia logiczną argumentację, ilustruje argumenty odpowiednimi przykładami i cytatami,
- _ redaguje autocharakterystykę, list oficjalny, felieton, recenzję na podstawie lektury i sytuacji życiowej,
- _ w wypowiedzi typu kartka z dziennika lub pamiętnika stosuje opis przeżyć wewnętrznych,
- _ recenzuje książkę, film, przedstawienie teatralne, uwzględniając środki wyrazu typowe dla danego tekstu kultury,
- _ redaguje sprawozdanie, np. z zawodów sportowych, z zastosowaniem typowych dla tego rodzaju relacji środków językowych,
- _ świadomie stosuje środki językowe zapewniające skrótowość streszczenia,

- _ redaguje przemówienie na tematy związane z doświadczeniem życiowym i lekturą, świadomie stosując wybrane figury retoryczne i cytaty,
- _ przekształca tekst epicki na dramat.

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY II

Uczeń zobowiązany jest **przeczytać wszystkie lektury obowiązkowe**, które zostały podane do wiadomości na pierwszej lekcji organizacyjnej przez nauczyciela.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- _ uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- _ rozpoznaje komunikat będący informacją, komentarzem czy oceną,
- _ wybiera potrzebne informacje z tekstu,
- _ identyfikuje językowe i pozajęzykowe środki wyrazu,
- _ słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- _ odczytuje teksty na poziomie dosłownym, rozpoznaje sens przenośny utworu,
- _ płynnie czyta różne teksty, uwzględniając zasady interpunkcji, prawidłowego akcentowania i intonacji,
- _ zadaje pytania dotyczące przeczytanego utworu,
- _ wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- _ wymienia podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim,
- _ zna elementy konstrukcji świata przedstawionego w utworze,
- _ rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- _ zna terminy *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy*, *wiersz wolny*,
- _ zna pojęcie *legenda*, *podanie*, *przypowieść*, *dziennik*, *pamiętnik*, *nowela*,
- _ rozróżnia charakterystykę pośrednią i bezpośrednią,
- _ wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- _ odwołując się do własnego doświadczenia, podaje możliwe motywy postępowania bohatera,
- _ z pomocą nauczyciela korzysta ze słowników,
- _ dostrzega związek między tytułem a treścią utworu, np. artykułu prasowego,
- _ zna językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie telewizyjnej i ulotce,
- _ dostrzega różnice między filmem dokumentalnym a fabularnym,
- _ świadomie wybiera programy telewizyjne, gry komputerowe;

MÓWIENIE

- _ buduje wypowiedź zgodną z tematem,
- _ dostrzega zależność między modulacją głosu a sensem wypowiedzi,
- _ z pomocą nauczyciela formułuje argumenty odpowiednie do tezy,
- _ wypowiada swoje zdanie w dyskusji,
- _ opisuje postaci, przedmioty, krajobraz, podejmuje próbę opisu sytuacji,
- _ streszcza tekst publicystyczny,
- _ gromadzi słownictwo oceniające postać,
- _ zadaje własne pytania w wywiadzie,
- _ mówi o swoich uczuciach,
- _ wygłasza z pamięci fragment tekstu poetyckiego lub prozatorskiego;

PISANIE

- _ tworzy plan wypowiedzi,

- _ redaguje tekst zgodny z tematem,
- _ zna podstawowe zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- _ w opisie dzieła sztuki uwzględnia treści symboliczne,
- _ pisze opowiadanie twórcze,
- _ podejmuje próbę charakteryzowania postaci literackiej, mówi o przeżyciach bohatera,
- _ z pomocą nauczyciela redaguje wypowiedź, w której formułuje logiczne argumenty,
- _ opisuje swój wygląd, zainteresowania, postępowanie, omawia swoje przeżycia,
- _ redaguje kartkę z dziennika, pamiętnika,
- _ wypowiada się na temat książki, filmu, przedstawienia,
- _ streszcza tekst literacki;

NAUKA O JĘZYKU

- _ stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna podstawowe zasady poprawnej wymowy, mechanizmy powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń wyrazowych),
 - słowotwórstwa i słownictwa (zna rodzaje formantów; rozpoznaje podstawę słowotwórczą w wyrazach złożonych; dobiera pary antonimów; wzbogaca wypowiedź, stosując związki frazeologiczne; rozumie pojęcia *treść* i *zakres* wyrazu; zna różnicę między wyrazem abstrakcyjnym a konkretnym),
 - fleksji (zna pojęcie *temat* i *końcówka*; wskazuje bezokoliczniki oraz formy zakończone na *-no*, *-to*; wie, jak się tworzy imiesłów),
 - składni (rozpoznaje wypowiedzenie zawierające podmiot i zdanie bezpodmiotowe; wskazuje zdanie pojedyncze i złożone, równoważniki zdań, zdania złożone podrzędnie i współrzędnie, mowę zależną i niezależną),
 - rozpoznaje w tekście wyrazy zapożyczone i neologizmy.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- _ jako uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów oraz podejmuje próby aktywnego w niej uczestnictwa,
- _ dostrzega różnice między informacją, komentarzem i oceną
- _ posługuje się informacjami z wysłuchanego tekstu, m.in. z wywiadu,
- _ dostrzega funkcję językowych i pozajęzykowych środków wyrazu w danej sytuacji komunikacyjnej,
- _ słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzegając środki wyrazu artystycznego i sposoby prezentacji tekstu;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- _ odczytuje teksty na poziomie dosłownym, podejmuje próby odczytywania ich sensu przenośnego i symbolicznego,
- _ próbuje interpretować głosowo czytany tekst,
- _ określa temat przeczytanego utworu,
- _ wyszukuje cytaty na zadany temat w dłuższej lekturze,
- _ identyfikuje utwory o cechach satyry,
- _ wskazuje i nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim,
- _ rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- _ wyróżnia wśród tekstów poetyckich wiersz stroficzny i ciągły, wiersz bezrymowy i wolny,
- _ rozpoznaje układy rymów,
- _ wymienia cechy trenu, legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- _ zauważa w tekście szyk przestawny,
- _ wskazuje porównania homeryckie,
- _ dostrzega związek treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- _ identyfikuje cechy literatury faktu i powieści autobiograficznej,
- _ odróżnia bezpośrednią i pośrednią charakterystykę postaci w tekście,
- _ zna budowę noweli,
- _ rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- _ nazywa motywy postępowania bohatera,
- _ korzysta ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego,

- _ zna cechy charakterystyczne dla wywiadu,
- _ zna sens powszechnie znanych prawd filozoficznych,
- _ rozpoznaje w tekście informację, komentarz i opinię,
- _ rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie telewizyjnej i ulotce,
- _ wskazuje grę słowną w reklamie i próbuje wyjaśnić jej mechanizm,
- _ zna cechy filmu dokumentalnego i fabularnego,
- _ próbuje wyjaśnić elementy symboliczne dzieła malarskiego,
- _ korzysta z internetu i encyklopedii multimedialnej,
- _ dokonuje wyboru programu telewizyjnego, gry komputerowej, uwzględniając ich wartości poznawcze, kulturalne, etyczne,
- _ dostrzega cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku;

MÓWIENIE

- _ buduje wypowiedź zgodną z tematem, starając się zachować poprawność kompozycyjną i językową,
- _ podejmuje próby dostosowania modulacji głosu do treści i celu wypowiedzi,
- _ dobiera argumenty odpowiednie do tezy,
- _ podejmuje próby wygłoszenia przemówienia,
- _ uczestniczy w dyskusji, zajmując własne stanowisko i reagując na argumenty dyskutantów,
- _ tworzy tekst zawierający opis postaci, przedmiotu, krajobrazu i sytuacji,
- _ podejmuje próbę charakterystyki postaci i autocharakterystyki,
- _ przygotowuje się do wywiadu (stawia pytania i formułuje możliwe odpowiedzi),
- _ wyraża swoje uczucia, posługując się odpowiednim słownictwem,
- _ dostrzega zjawisko brutalności słownej i manipulacji językowej,
- _ w wygłaszanym z pamięci tekście podkreśla głosowo najważniejsze treści utworu,
- _ uczestniczy we wspólnym omówieniu recytacji lub wypowiedzi kolegów;

PISANIE

- _ samodzielnie tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- _ redaguje tekst zgodny z tematem, ze szczególnym uwzględnieniem zasad logicznej kompozycji,
- _ stosuje akapity,
- _ stara się stosować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- _ tworzy tekst reklamowy, informacyjny lub o charakterze instrukcji,
- _ uwzględnia w opisie dzieła sztuki podstawową wiedzę dotyczącą czasu jego powstania,
- _ podejmuje próbę wyjaśnienia w opisie dzieła plastycznego symbolicznego znaczenia barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- _ charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, opisując jej przeżycia wewnętrzne,
- _ przedstawia logiczne argumenty w rozprawce na temat lektury,
- _ próbuje napisać autocharakterystykę, list oficjalny na podstawie lektury lub sytuacji życiowej,
- _ pisze wypowiedź na temat książki, filmu, przedstawienia,
- _ sporządza opis bibliograficzny książki,
- _ relacjonuje wydarzenia, np. z zawodów sportowych,
- _ redaguje dedykację, regulamin;

NAUKA O JĘZYKU

- _ stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (jako użytkownik języka odwołuje się do elementarnej wiedzy z zakresu fonetyki oraz zasad poprawnej wymowy),
 - słowotwórstwa i słownictwa (zna funkcję formantów słowotwórczych i rozpoznaje w tekście funkcję wyrazów zdrobniałych, zgrubiałych oraz nacechowanych emocjonalnie; używa w tekście własnym antonimów i poznanych związków frazeologicznych; definiuje pojęcia *treść* i *zakres* wyrazu; odróżnia wyrazy abstrakcyjne od konkretnych),
 - fleksji (oddziela temat od końcówki w wyrazach odmiennych; wskazuje w tekście nieosobowe formy czasownika; rozpoznaje i tworzy imiesłow),
 - składni (rozpoznaje w zdaniach podmiot w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot na wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; rozpoznaje zdanie złożone podrzędnie podmiotowe i orzecznikowe; klasyfikuje zdania pojedyncze i złożone oraz równoważniki zdań; zna funkcję składniową różnych części mowy),
 - dostrzega przydatność wyrazów zapożyczonych oraz neologizmów w tekście.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- _ jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- _ porównuje komunikaty ze względu na cel wypowiedzi, odróżnia informację od komentarza i oceny,
- _ analizuje treści wysłuchanego wywiadu,
- _ dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- _ odczytuje teksty na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- _ interpretuje głosowo czytany tekst,
- _ samodzielnie określa temat utworu,
- _ posługuje się wyszukаныmi cytataми na zadany temat w dłuższej lekturze,
- _ dostrzega cechy satyry w różnych tekstach,
- _ wykorzystuje różne źródła tekstowe w celu zdobycia informacji, m.in. na temat miejscowych zabytków architektonicznych, obyczajów i typowych elementów krajobrazu,
- _ nazywa środki artystyczne i analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- _ wyróżnia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- _ posługuje się terminami *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy* i *wiersz wolny*,
- _ wskazuje cechy gatunkowe legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- _ rozumie funkcję szyku przestawnego w tekście,
- _ wyjaśnia budowę porównania homeryckiego w tekście poetyckim,
- _ wskazuje na związek treści dzieła i okoliczności jego powstania z biografią autora,
- _ rozróżnia cechy literatury faktu, powieści autobiograficznej i historycznej,
- _ rozróżnia w tekście charakterystykę bezpośrednią i pośrednią,
- _ uzasadnia obecność narratora wszechwiedzącego w utworze,
- _ omawia budowę noweli (ze szczególnym uwzględnieniem punktu kulminacyjnego i puenty) oraz dramatu,
- _ uzasadnia działania bohatera literackiego,
- _ wykorzystuje informacje zawarte w słowniku poprawnej polszczyzny i słowniku frazeologicznym,
- _ wskazuje cechy charakterystyczne dla wywiadu,
- _ odkrywa sens powszechnie znanych prawd filozoficznych i wykorzystuje je w swoich wypowiedziach,
- _ sprawnie wyszukuje informacje podczas pobieżnego czytania,
- _ oddziela informację od komentarza i oceny, wyjaśnia rolę tytułu i śródtytułu w artykule prasowym,
- _ wyszukuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji oraz rozumie funkcję gry językowej w reklamie,
- _ odróżnia film dokumentalny od fabularnego,
- _ omawia funkcję ilustracji, podejmuje próbę interpretacji dzieła malarskiego,
- _ omawia cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku;

MÓWIENIE

- _ podejmuje próby oddania sensu wypowiedzi przez odpowiednią modulację głosu,
- _ porządkuje argumenty według ich ważności,
- _ wygłasza przemówienie według stworzonego wcześniej planu,
- _ aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- _ tworzy opis spełniający funkcję użytkową, artystyczną i reklamową,
- _ odróżnia informację od komentarza,
- _ streszcza tekst publicystyczny według przygotowanego wcześniej planu,
- _ charakteryzuje postać rzeczywistą i fikcyjną,
- _ układa autocharakterystykę,
- _ przeprowadza krotki wywiad z postacią fikcyjną,
- _ mówi o swoich uczuciach w sytuacji konfliktowej i symulowanej,
- _ reaguje na brutalność słowną i manipulację językową;

PISANIE

- _ tworzy logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, poprawną pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- _ układa tekst reklamy, wypowiedź o charakterze informacji, komentarza,
- _ w opisie dzieła sztuki posługuje się informacją o czasie jego powstania,

- _ opisuje dzieło plastyczne ze szczególnym uwzględnieniem symbolicznego sensu barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- _ redagując opowiadanie twórcze, stara się odwołać do realiów epoki, w której się rozgrywa akcja utworu,
- _ charakteryzuje postać literacką, stosuje opis jej przeżyć wewnętrznych i wyjaśnia motywy postępowania bohatera,
- _ stosując odpowiednie słownictwo, redaguje rozprawkę na tematy związane z lekturą, autocharakterystykę, list oficjalny, kartkę z pamiętnika (dziennika), sprawozdanie, np. z zawodów sportowych, streszczenie,
- _ omawia pisemnie książkę, film, przedstawienie;

NAUKA O JĘZYKU

- _ umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (jako użytkownik języka wykorzystuje wiedzę z zakresu fonetyki; stara się stosować zasady poprawnej wymowy),
 - słowotwórstwa i słownictwa (określa funkcje formantów słowotwórczych; stara się poprawnie zapisywać przedrostki *wesz-*, *wz-*, *wes-*, *ws-*, *z-*, *s-*, *ś-* i przyrostki *-ctwo*, *-dztwo*, *-stwo*, *-dzki*, *-cki*; omawia budowę wyrazów złożonych; posługuje się w tekście własnym zdrobnieniami, zgrubieniami, wyrazami nacechowanymi emocjonalnie, antonimami, związkami frazeologicznymi; omawia zależność między treścią a zakresem wyrazów; wzbogaca wypowiedzi o wyrazy abstrakcyjne i konkretne),
 - fleksji (wskazuje oboczności i tematy oboczne; zauważa różnice między fleksyjnymi i słowotwórczymi częstkami budowy wyrazów; rozpoznaje funkcję składniową różnych części mowy),
 - składni (buduje zdania z podmiotem w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot na wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; buduje zdania złożone podrzędnie podmiotowe i bezpodmiotowe; przekształca wypowiedzenia – zdanie pojedyncze na równoważnik, pojedyncze na złożone, mowę zależną na niezależną),
 - wyjaśnia znaczenie często używanych zapożyczeń; omawia okoliczności zapożyczania wyrazów z innych języków oraz tworzenia neologizmów.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- _ uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej, uważnie słucha wypowiedzi jej uczestników, rozpoznaje intencję nadawcy i funkcję komunikatu,
- _ klasyfikuje komunikaty (informacja, komentarz, ocena) ze względu na cel wypowiedzi i odpowiednio wykorzystuje ich treści,
- _ wyciąga wnioski i uogólnia na podstawie informacji pozyskanych z wysłuchanego wywiadu,
- _ dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji oraz ocenia ich wymiar etyczny;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- _ analizuje sens dosłowny, przenośny i symboliczny utworu,
- _ interpretuje głosowo treści dosłowne i przenośne tekstu, stosując odpowiednią intonację zdaniową i poprawną artykulację,
- _ posługuje się terminem *satyra*, *legenda*, *podanie*, *przypowieść*, *dziennik*, *pamiętnik* i określa ich cechy gatunkowe w utworze,
- _ poszukuje i porządkuje informacje na podstawie różnych źródeł tekstowych,
- _ określa funkcje środków artystycznych i interpretuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- _ analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- _ definiuje terminy *wiersz stroficzny*, *ciągły*, *bezrymowy*, *wolny*,
- _ dokonuje analizy składniowej tekstu poetyckiego, w której dostrzega m.in. funkcje szyku przestawnego,
- _ wyjaśnia funkcję porównania homeryckiego w tekście poetyckim,
- _ analizując sens utworu, wykorzystuje zależność treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- _ analizuje utwory należące do literatury faktu, rozpoznaje cechy powieści autobiograficznej i historycznej,
- _ opisując bohatera literackiego, wykorzystuje informacje zawarte we fragmentach stanowiących charakterystykę bezpośrednią oraz spostrzeżenia i uogólnienia wynikające z analizy fragmentów

stanowiących charakterystykę pośrednią,

- _ motywuje postępowanie bohatera literackiego oraz postaci rzeczywistej,
- _ analizuje budowę noweli, dramatu,
- _ korzystając ze słowników (w szczególności ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego), wzbogaca swoje słownictwo oraz wykazuje dbałość o poprawność językową swoich wypowiedzi,
- _ wyjaśnia uniwersalną wartość prawd filozoficznych, ilustrując je odpowiednimi przykładami,
- _ analizuje funkcję językową i pozajęzykową środków perswazji oraz gry językowej w reklamie,
- _ interpretuje symboliczne znaczenia ilustracji i dzieła malarskiego,
- _ analizuje cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku;

MÓWIENIE

- _ posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu (np. uroczystego, parodystycznego, szyderczego),
- _ tworzy logiczną argumentację do tezy,
- _ wygłaszając przemówienie, stosuje odpowiednie figury retoryczne,
- _ jako aktywny uczestnik dyskusji wyraża swój stosunek do przedstawianych treści, nawiązuje do wypowiedzi przedmówców, przedstawia wnioski,
- _ posługuje się obiektywną informacją, komentuje i ocenia,
- _ charakteryzując postać rzeczywistą lub fikcyjną (układając autocharakterystykę), stosuje bogate słownictwo oceniające, stara się przedstawić bohatera w jak najpełniejszy sposób, np. przez wyjaśnienie motywów postępowania, opis jego przeżyć itp.,
- _ w przeprowadzonym wywiadzie stawia pytania ewokujące obszerne, bogate w informacje odpowiedzi,
- _ opisuje i wyjaśnia swoje uczucia w różnych sytuacjach, zwłaszcza konfliktowych,
- _ interpretuje głosowo tekst wygłaszany z pamięci, omawia recytację i wypowiedzi kolegów z uwzględnieniem zawartości merytorycznej, poprawności językowej i artykulacyjnej;

PISANIE

- _ buduje logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, ze szczególną dbałością o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną,
- _ opisując dzieło sztuki, analizuje i interpretuje jego treści symboliczne oraz uwzględnia czas powstania,
- _ w redagowanym opowiadaniu twórczym dba o realia epoki, w której się toczy akcja, dzięki świadomemu wprowadzeniu odpowiednich elementów świata przedstawionego,
- _ wykorzystuje opis przeżyć wewnętrznych w charakterystyce postaci literackiej w celu wyjaśnienia jej postaw, podejmowanych decyzji, zachowań,
- _ recenzuje książkę, film, przedstawienie teatralne, posługując się słownictwem charakterystycznym dla danej dziedziny kultury,
- _ redaguje przemówienie na tematy związane z lekturą i dotyczące sytuacji życiowych, świadomie stosując wybrane figury retoryczne;

NAUKA O JĘZYKU

- _ sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (świadomie wykorzystuje wiedzę z fonetyki; dba o poprawną wymowę; unika błędnych uproszczeń wyrazowych oraz hiperpoprawności),
 - słowotwórstwa i słownictwa (klasyfikuje formanty słowotwórcze według ich funkcji; celowo wzbogaca swoje wypowiedzi o wyrazy zdrobniałe, zgrubiałe i wyrazy nacechowane emocjonalnie oraz antonimy; poprawnie zapisuje przedrostki i przyrostki oraz używa łącznika w wyrazach złożonych; analizuje zależności między treścią a zakresem wyrazów),
 - fleksji (analizuje budowę fleksyjną i słowotwórczą wyrazu; buduje poprawne wypowiedzi, odwołując się do wiedzy z zakresu funkcji składniowych różnych części mowy),
 - składni (tworzy teksty różnorodne pod względem składniowym; dzięki przekształceniom składniowym wypowiedzeń unika powtórzeń i błędów stylistycznych),

– jako świadomy użytkownik języka wzbogaca słownictwo o niezbędne zapożyczenia i neologizmy; wyjaśnia okoliczności zapożyczania wyrazów i mechanizmy tworzenia neologizmów; ocenia ich przydatność w języku.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

SŁUCHANIE

- _ samodzielnie analizuje i interpretuje słuchany tekst pod względem celu wypowiedzi, środków perswazji oraz zabiegów artystycznych,
- _ sporządza notatki, uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej jako odbiorca wypowiedzi; wykorzystuje je w nowych sytuacjach komunikacyjnych;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- _ czyta, samodzielnie analizuje i interpretuje różne teksty literackie oraz inne teksty kultury, uwzględniając ich znaczenie metaforyczne i symboliczne, konteksty interpretacyjne oraz intencję nadawcy wypowiedzi,
- _ posługuje się różnymi źródłami informacji, a zwłaszcza treściami przekazu medialnego;

MÓWIENIE

- _ świadomie uczestniczy w różnych sytuacjach komunikacyjnych jako dyskutant, prowadzący dyskusję, przeprowadzający wywiad, wygłaszający przemówienie lub referat; przedstawia rzeczowe argumenty i wnioski,
- _ wykazuje się oryginalnością interpretacji głosowej tekstu prozatorskiego lub poetyckiego wygłaszanego z pamięci,
- _ krytycznie i rzeczowo oceniając wypowiedzi własne i innych, przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa;

PISANIE

- _ sprawnie redaguje teksty z zachowaniem cech gatunkowych różnych typów wypowiedzi, dbając o poprawność zapisu, bezbłądność językową i stylistyczną,
- _ podejmuje próby własnej twórczości literackiej;

NAUKA O JĘZYKU

- _ świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem i wykraczających poza program nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- _ samodzielnie poszerza wiedzę językową, korzystając z różnych źródeł informacji.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY III GIMNAZJUM

Poziom podstawowy

SŁUCHANIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- podejmuje próby sporządzania notatek na podstawie wysłuchanych wypowiedzi
- rozumie tekst wysłuchany w różnych sytuacjach komunikacyjnych, takich jak rozmowa, dyskusja, monolog
- wskazuje środki językowe typowe dla przemówienia
- wybiera odpowiednie informacje z wysłuchanego wywiadu

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- sporządza notatki na podstawie wysłuchanych wypowiedzi
- analizuje cudze wypowiedzi pod względem logicznym
- ocenia wysłuchane przemówienie według samodzielnie opracowanych kryteriów
- prowadzi wywiad, reagując na wypowiedzi rozmówcy

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury

Na poziomie podstawowym uczeń:

- eksponuje głosowo najważniejsze treści czytanego lub wygłaszanego z pamięci tekstu poetyckiego lub prozatorskiego
- rozpoznaje w tekście treści przenośne i symboliczne
- określa wartość informacyjną tekstu
- dostrzega aluzję literacką w utworze
- identyfikuje w tekście cechy typowe dla sonetu
- zna i wskazuje cechy liryki bezpośredniej i pośredniej, epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej
- zna pojęcia *peryfraza*, rozumie termin *inwokacja*
- odnajduje w utworze wątek główny i poboczny
- rozpoznaje cechy dramatu antycznego i współczesnego, określa funkcję tekstu pobocznego
- odnajduje informacje w hasłach ze słownika kultury antycznej i słownika terminów literackich
- wyjaśnia najczęstsze skróty językowe
- rozumie informacje zawarte w zapisie bibliograficznym
- zna cechy charakterystyczne reportażu i komiksu, melodramatu, westernu, horroru, thrillera, komedii, dramatu psychologicznego, telenoweli, sitcomu
- wskazuje elementy tragiczne i komiczne w utworze

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- interpretuje głosowo czytany lub wygłaszany z pamięci tekst poetycki lub prozatorski
- analizuje utwór na poziomie przenośnym i symbolicznym
- ocenia wartość informacyjną tekstu
- wyjaśnia aluzję literacką
- dostrzega w tekście ironię
- posługuje się terminami *sonet*, *inwokacja*, *liryka pośrednia* i *bezpośrednia*
- wskazuje peryfrazę w utworze poetyckim
- porównuje cechy epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej
- porównuje dramat antyczny i współczesny
- posługuje się słownikiem kultury antycznej i słownikiem terminów literackich
- odnajduje w słowniku języka polskiego wiadomości gramatyczne, m.in. wzory odmiany rzeczowników
- posługuje się katalogiem bibliotecznym i bibliografią
- wyróżnia w tekście cechy charakterystyczne reportażu, komiksu, melodramatu, westernu, horroru, thrillera, komedii, dramatu psychologicznego, telenoweli, sitcomu
- omawia związki dzieła sztuki z prądami filozoficznymi, kierunkami w sztuce, obyczajami, religią
- analizuje niejednorodności stylowe w tekstach kultury i wyjaśnia absurdalność świata przedstawionego w grotesce

Mówienie

Na poziomie podstawowym uczeń:

- moduluje głos w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego sensu
- zbiera i porządkuje argumenty według ich ważności
- wygłasza przemówienie według sporządzonego wcześniej planu
- uczestniczy w dyskusji, zachowując zasady kulturalnej rozmowy
- wzbogaca opowiadanie opisem

- sporządza charakterystykę postaci rzeczywistej i literackiej, autocharakterystykę
- dobiera do przemówienia odpowiednie cytaty spośród podanych
- wygłasza z pamięci fragmenty prozy i poezji, próbuje podkreślić głosowo ich najważniejsze treści
- wypowiada się na temat wypowiedzi innych osób

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- wykorzystuje argumenty poparte odpowiednimi przykładami w celu przekonania innych do własnego stanowiska w dyskusji
- posługuje się odpowiednio dobranymi figurami retorycznymi podczas wygłaszania przemówienia
- formułuje i komentuje podsumowanie dyskusji
- układa charakterystykę porównawczą
- nagrywa wywiad z osobą rzeczywistą według przygotowanego planu (uczeń w roli dziennikarza)
- wprowadza cytaty do przemówienia
- interpretuje głosowo teksty wygłaszane z pamięci
- analizuje i ocenia wypowiedzi innych osób pod względem zawartości merytorycznej i poprawności językowej oraz artykulacyjnej

Pisanie

Na poziomie podstawowym uczeń:

- redaguje poprawne logicznie teksty zgodne z tematem, o przejrzystej kompozycji, prawidłowe pod względem stylistycznym i językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym
- opisuje dzieło sztuki
- wprowadza do opowiadania elementy charakterystyki bohatera
- przedstawia logiczną argumentację w wypowiedzi poruszającej tematykę związaną z historią, filozofią i sztuką
- porównuje postaci literackie i rzeczywiste (ich charakter, usposobienie, postawy)
- charakteryzuje zbiorowość
- redaguje list prywatny i oficjalny, kartkę z dziennika i pamiętnika
- krytycznie omawia elementy tekstu kultury, stosuje odpowiednio dobrane środki wyrazu
- sporządza opis bibliograficzny artykułu z czasopisma
- zapisuje wywiad z osobą rzeczywistą lub fikcyjną
- redaguje streszczenie tekstu literackiego, w którym zastosowano inwersję czasową fabuły, i dłuższego tekstu popularnonaukowego
- redaguje podanie, życiorys, CV

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- układa teksty o charakterze ironicznym, stosuje puentę
- opisuje i interpretuje dzieło sztuki
- stosuje w opowiadaniu elementy charakterystyki pośredniej bohatera
- indywidualizuje język bohatera
- redaguje rozprawki poruszające tematy związane z historią, filozofią, sztuką, wprowadzając do tekstu rozważań cytaty z tekstów filozoficznych, łacińskie sentencje na poparcie prezentowanego stanowiska
- redaguje charakterystykę porównawczą
- stylizuje język listu na język dawnych epok, uwzględnia realia epoki
- wzbogaca list, kartkę z dziennika, pamiętnika opisem przeżyć i charakterystyką
- redaguje do gazetki szkolnej recenzję z dominującą częścią krytyczną oraz reportaż na podstawie sytuacji z życia klasy, szkoły, rodziny
- sporządza przypisy
- posługuje się stylem urzędowym
- parafrazuje utwory znanych twórców

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY III GIMNAZJUM

Uczeń zobowiązany jest **przeczytać wszystkie lektury obowiązkowe**, które zostały podane do wiadomości na pierwszej lekcji organizacyjnej przez nauczyciela.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Sluchanie:

- uważnie słucha wypowiedzi innych osób w różnych sytuacjach komunikacyjnych i rozumie wysłuchane komunikaty
- zna typowe dla przemówienia środki językowe
- wymienia informacje zawarte w wysłuchanym wywiadzie

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- czyta tekst poetycki i prozatorski, przestrzegając zasad interpunkcji, poprawnego akcentowania oraz intonacji
- wskazuje w tekście treści symboliczne i przenośne
- określa wartość informacyjną tekstu
- wymienia cechy liryki bezpośredniej, pośredniej, sonetu, epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej, dramatu (antycznego i współczesnego) oraz komiksu, melodramatu westernu, horroru, telenoweli
- wyróżnia w utworze wątek główny i poboczny
- wyjaśnia najczęstsze skróty językowe
- odczytuje informacje zawarte w zapisie bibliograficznym
- wskazuje elementy tragiczne i komiczne w utworze

Mówienie:

- nadaje swojej wypowiedzi odpowiedni sens
- gromadzi argumenty na poparcie obranego stanowiska
- prezentuje własne zdanie w rozmowie
- opowiada
- podejmuje próby charakterystyki postaci literackiej i rzeczywistej, autocharakterystyki
- wygłasza z pamięci fragmenty poezji i prozy, stosując poprawną intonację, uwzględniając interpunkcję utworu

Pisanie:

- redaguje teksty zgodne z tematem; stosuje się do podstawowych zasad poprawności wypowiedzi
- komponuje opis (postaci i zbiorowości), opowiadanie, list prywatny, kartkę z pamiętnika i dziennika
- pisemnie wypowiada się na wybrane tematy związane z historią, filozofią, sztuką
- zapisuje wywiad z osobą fikcyjną i rzeczywistą
- redaguje streszczenie tekstu popularnonaukowego, podanie, życiorys, CV

Nauka o języku:

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
- fonetyki (zna cechy wymowy charakterystyczne dla danego regionu)
- słowotwórstwa i słownictwa (zna zasady tworzenia i zapisywania skrótów, różne źródła pochodzenia związków frazeologicznych, zastępuje wyrażenia i zwroty dosadne eufemizmami)
- fleksji (odróżnia wypowiedzenie z czasownikiem w stronie czynnej od wypowiedzenia z czasownikiem w stronie biernej, zauważa potrzebę korzystania ze słownika poprawnej polszczyzny lub słownika języka polskiego)
- składni (odróżnia orzeczenie czasownikowe od orzeczenia imiennego, zdanie od imiesłowowego równoważnika zdania, zdanie pojedyncze od zdania złożonego)
- języka jako tworzywa społecznego (zna różne rodzaje kodu – werbalnego i niewerbalnego, terminy *gwara* i *dialekt*, wskazuje w tekście archaizmy, dostrzega różnicę między tekstem stylizowanym a napisanym w języku ogólnonarodowym)

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

Sluchanie:

- słucha wypowiedzi innych osób i podejmuje próby sporządzania notatek
- rozumie wypowiedzi innych osób w takich sytuacjach komunikacyjnych, jak na przykład rozmowa i dyskusja, aktywnie w nich uczestniczy
- wskazuje typowe dla przemówienia środki językowe
- wybiera informacje z wysłuchanego wywiadu

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- dobiera odpowiednią intonację i barwę głosu, stosuje się do zapisanej interpunkcji, aby podkreślić najważniejsze treści czytanego tekstu poetyckiego lub prozatorskiego
- identyfikuje i określa w tekście treści symboliczne oraz przenośne
- dostrzega aluzję literacką
- identyfikuje w tekście cechy typowe dla sonetu
- wskazuje cechy liryki bezpośredniej i pośredniej oraz epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej
- rozpoznaje cechy gatunkowe dramatu (zarówno antycznego, jak i współczesnego), określa funkcję tekstu pobocznego
- zna cechy charakterystyczne dla reportażu, komiksu; odróżnia cechy thrillera i horroru, melodramatu i dramatu psychologicznego, telenoweli i sitcomu
- zna terminy *peryfraza* i *inwokacja*
- określa w utworze wątek główny i poboczny
- wyszukuje potrzebne informacje w słowniku kultury antycznej i słowniku terminów literackich

Mówienie:

- moduluje głos w celu nadania odpowiedniego sensu formułowanej wypowiedzi
- porządkuje zebrane argumenty według ich ważności
- wygłasza przemówienie według sporządzonego wcześniej planu
- uczestniczy w dyskusji, stosując się do zasad kulturalnej rozmowy
- wzbogaca opisem twórcze opowiadanie
- charakteryzuje bohatera literackiego i rzeczywistego; sporządza autocharakterystykę
- wybiera spośród podanych cytatów najbardziej odpowiednie do wygłaszanego przemówienia
- wygłaszając z pamięci fragmenty poezji lub prozy, próbuje podkreślić głosowo najważniejsze treści tekstu
- wypowiada się na temat wypowiedzi innych osób

Pisanie:

- redaguje poprawne logicznie teksty o przejrzystej kompozycji zgodne z tematem, prawidłowe pod względem stylistycznym, językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym
- samodzielnie opisuje dzieło sztuki
- wprowadza do opowiadania elementy charakterystyki bohatera
- przedstawia logiczną argumentację w wypowiedzi poruszającej tematykę związaną z historią, filozofią, sztuką
- porównuje postaci literackie lub rzeczywiste
- redaguje list oficjalny
- omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane środki wyrazu
- sporządza opis bibliograficzny artykułu z czasopisma
- redaguje streszczenie tekstu literackiego, w którym zastosowano inwersję czasową fabuły

Nauka o języku:

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
- fonetyki (wymienia cechy wymowy charakterystyczne dla danego regionu, rozpoznaje zjawisko mazurzenia w dialektach)
- słowotwórstwa i słownictwa (tworzy i zapisuje skróty, objaśnia najważniejsze skrótowce, klasyfikuje związki frazeologiczne według kryterium ich pochodzenia, wyszukuje eufemizmy w tekście)
- fleksji (przekształca wypowiedzenia z czasownikiem w stronie czynnej na wypowiedzenia z czasownikiem w stronie biernej i odwrotnie, odróżnia formy odmiany wyrazów w mowie potocznej od

form zalecanych przez słownik poprawnej polszczyzny)

- składni (przekształca zdania z orzeczeniem czasownikowym na zdania z orzeczeniem imiennym, zdania złożone podrzędnie na wypowiedzenia z imiesłowowym równoważnikiem zdania, wydziela wypowiedzenia składowe w wypowiedzeniu wielokrotnie złożonym)
- języka jako tworu społecznego (podaje przykłady kodu ograniczonego i rozwiniętego, podaje różne funkcje języka, wskazuje w tekstach dialektyzmy, redaguje słownik gwary uczniowskiej, zna typy archaizmów, przekształca tekst stylizowany na język ogólnonarodowy)

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

Sluchanie:

- słucha i sporządza notatki
- dostrzega logikę wywoły w wypowiedziach innych osób
- krytycznie wypowiada się na temat wysłuchanego przemówienia, odwołując się do jego struktury i treści
- podejmuje próby samodzielnego przeprowadzenia wywiadu

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- podejmuje próby interpretacji głosowej czytanego lub wygłaszanego utworu poetyckiego i prozatorskiego
- określa funkcję środków stylistycznych w tekście
- ocenia wartość informacyjną tekstu
- dostrzega w tekście ironię
- definiuje cechy sonetu, inwokacji, liryki bezpośredniej i pośredniej
- wskazuje peryfrazę w utworze poetyckim
- rozpoznaje w tekście cechy epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej
- porównuje dramat antyczny i współczesny
- odnajduje potrzebne informacje w słowniku kultury antycznej i współczesnej
- odnajduje w słowniku języka polskiego wzory odmiany rzeczowników
- posługuje się bibliografią
- wyróżnia w tekście cechy charakterystyczne komiksu, thrillera, horroru, dramatu psychologicznego, melodramatu, telenoweli, sitcomu
- wskazuje związki dzieła sztuki z historią i filozofią
- dostrzega niejednorodności stylowe dzieła

Mówienie:

- podaje odpowiednio dobrane argumenty popierające prezentowane stanowisko
- formułuje podsumowanie wyników dyskusji
- układa charakterystykę porównawczą
- nagrywa wywiad z osobą rzeczywistą według wcześniej przygotowanego planu
- podejmuje próby interpretacji głosowej wygłaszanych z pamięci utworów poetyckich i prozatorskich
- podejmuje próby oceny wypowiedzi innych kolegów i koleżanek według przyjętych kryteriów

Pisanie:

- stosuje elementy ironii w redagowanym tekście
- opisuje dzieło sztuki i podejmuje próbę jego interpretacji
- stosuje w opowiadaniu elementy charakterystyki pośredniej
- redaguje rozprawkę podejmującą tematy związane z historią, filozofią i sztuką
- redaguje charakterystykę porównawczą
- wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok
- wzbogaca list, kartkę z dziennika, pamiętnika opisem przeżyć i charakterystyką
- pisze recenzję
- posługuje się stylem urzędowym

Nauka o języku:

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie
- fonetyki (omawia cechy wymowy charakterystyczne dla danego regionu, objaśnia zjawisko mazurzenia w dialektach)
- słowotwórstwa i słownictwa (tworzy i zapisuje skróty wchodzące w skład nazw własnych, dostosowuje formę czasownika do skrótownicy w wypowiedzeniu, rozróżnia związki frazeologiczne stałe, luźne i łączliwe, rozumie ich funkcję w tekście)

- fleksji (porównuje wypowiedzenie z czasownikiem w stronie czynnej z wypowiedzeniem z czasownikiem w stronie biernej, wyszukuje poprawne formy odmiany wyrazów w słowniku poprawnej polszczyzny)
- składni (omawia budowę wypowiedzeń wielokrotnie złożonych, stosuje się do zasad interpunkcji w wypowiedzeniu złożonym, przekształca tekst w celu uniknięcia powtórzeń składniowych)
- języka jako tworu społecznego (porównuje przykład kodu rozwiniętego i ograniczonego, wyjaśnia przyczyny zaniku gwar, świadomie stosuje dialektyzmy w redagowanych tekstach, rozróżnia typy archaizmów, określa funkcję archaizacji w tekstach literackich)

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

Słuchanie:

- aktywnie słucha wypowiedzi innych osób w różnych sytuacjach komunikacyjnych, a w szczególności podczas dyskusji; analizuje ich kompozycję, treść, poprawność stylistyczną i językową
- ocenia wysłuchane przemówienie według samodzielnie opracowanych kryteriów
- samodzielnie prowadząc wywiad według przygotowanego wcześniej planu, reaguje na wypowiedzi rozmówcy

Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury:

- interpretuje głosowo czytany tekst poetycki lub prozatorski
- analizuje utwór na poziomie przenośnym i symbolicznym
- tłumaczy aluzję literacką
- posługuje się terminami: *sonet*, *inwokacja*, *liryka pośrednia* i *bezpośrednia*
- porównuje cechy epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej
- posługuje się słownikiem kultury antycznej, słownikiem terminów literackich oraz słownikiem języka polskiego
- wyszukuje potrzebne informacje w katalogu bibliotecznym
- porównuje cechy horroru i thrillera, telenoweli i sitcomu, melodramatu i dramatu psychologicznego
- analizuje cechy reportażu
- omawia związki dzieła sztuki z historią i filozofią
- analizuje niejednorodność dzieła literackiego

Mówienie:

- przekonuje dyskutantów do wygłaszanych racji dzięki odpowiednio pogrupowanym i popartym przykładami argumentom
- posługuje się odpowiednio dobranymi figurami retorycznymi podczas wygłaszania przemówienia
- wprowadza cytaty do przemówienia
- komentuje wynik dyskusji, ocenia racje dyskutantów pod względem merytorycznym
- interpretuje głosowo wygłaszane z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie przewidziane programem nauczania
- analizuje i ocenia wypowiedzi innych osób (treść, poprawność językową, intonacyjną i artykulacyjną)

Pisanie:

- układa teksty o charakterze ironicznym, stosuje puentę
- interpretuje treści symboliczne i metaforyczne dzieła sztuki
- indywidualizuje język bohatera
- w rozprawkach podejmujących tematy związane z historią, filozofią i sztuką wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych i łacińskie sentencje na poparcie prezentowanego stanowiska
- stylizuje język listu na język dawnych epok
- pisze reportaż na podstawie sytuacji z życia klasy, szkoły, rodziny
- sporządza przypisy do tekstów
- parafrazuje utwory znanych twórców

Nauka o języku:

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
- fonetyki (porównuje cechy wymowy poszczególnych dialektów)
- słowotwórstwa i słownictwa (stosuje w tekście skróty i skrótowce, wzbogaca wypowiedź związkami frazeologicznymi różnego pochodzenia, posługuje się eufemizmami)
- fleksji (stosuje w tekście wypowiedzenia z czasownikiem w stronie czynnej i biernej w zależności od intencji nadawcy, dokonuje autokorekty w zakresie poprawności w stosowaniu form odmiany wyrazów)

- składni (w zależności od sytuacji komunikacyjnej posługuje się w tekście wypowiedzeniem złożonym, imiesłowowym równoważnikiem zdania, analizuje i omawia budowę wypowiedzenia złożonego, przekształca je w celu uniknięcia błędów składniowych, bezbłędnie stosuje zasady interpunkcji wypowiedzeń złożonych)
- języka jako tworu społecznego (wyjaśnia specyfikę języka na tle innych kodów, analizuje różne funkcje języka na wybranych przykładach, określa funkcję dialektyzacji, tworzy teksty stylizowane na gwarę uczniowską, stylizuje tekst na archaiczny)

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który

spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia umiejętności pozaprogramowe w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

Słuchanie:

- samodzielnie analizuje i interpretuje słuchany tekst pod względem celu wypowiedzi, środków perswazji oraz zabiegów artystycznych
- ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym i poprawnościowym; stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy
- prowokuje różne sytuacje komunikacyjne, podtrzymuje kontakt z rozmówcą

Czytanie tekstów pisanych i innych tekstów kultury:

- czyta, samodzielnie analizuje i interpretuje różne teksty literackie i inne teksty kultury, uwzględniając ich cechy gatunkowe, znaczenie metaforyczne i symboliczne, konteksty interpretacyjne oraz intencję nadawcy wypowiedzi
- porównuje i klasyfikuje informacje wyszukane w różnych źródłach
- recenzuje przeczytane utwory literackie, rzeczowo i logicznie uzasadnia swoje zdanie

Mówienie:

- świadomie uczestniczy w różnych sytuacjach komunikacyjnych, posługując się wieloma środkami wyrazu
- wykazuje się oryginalnością oraz artyzmem interpretacji głosowej wygłaszanego z pamięci tekstu prozatorskiego lub poetyckiego
- krytycznie i rzeczowo ocenia wypowiedzi własne i innych osób, przejawia szczególną dbałość o kulturę Słowa

Pisanie:

- sprawnie redaguje teksty, zachowując cechy gatunkowe oraz stylistyczne różnych typów wypowiedzi oraz dbając o poprawność zapisu, bezbłędność językową i stylistyczną
- redaguje teksty krytyczne na temat utworów literackich i innych tekstów kultury
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej

Nauka o języku:

- świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni, wiedzy o języku jako tworze społecznym oraz wykraczających poza program
- samodzielnie poszerza wiedzę językową

-reprezentuje szkołę na olimpiadach, konkursach przedmiotowych osiąga tam znaczące sukcesy, samodzielnie poszerza zakres swoich wiadomości